

UNIVERSITAS LIBERA UCRAINENSIS
Facultas Philosophica

STUDIA T. 7

SYMBOLAE IN HONOREM
GEORGII Y. SHEVELOV

Monachii 1971 München

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Universitas Libera Ucrainensis • Ukrainische Freie Universität
Ukrainian Free University • Université Libre Ukrainienne

Філософічний Факультет • Facultas Philosophica

Науковий Збірник том 7

Збірник

на пошану проф. д-ра Юрія Шевельова

Symbolae in honorem
Georgii Y. Shevelov

**Symbolae in honorem
Georgii Y. Shevelov**

Цей том Наукового Збірника УВУ виходить завдяки субвенції Й.Е. Апостольського Екзарха в Німеччині, Преосвященного Кир Платона Корниляка та Товариства Сприяння Українській Науці.

Diese „Wissenschaftliche Sammelschrift der UFU“ erscheint dank der Unterstützung des Apostolischen Exarchen in Deutschland S. E. Bischof Platon Kornyljak und der Arbeits- und Förderungsgemeinschaft der Ukrainischen Wissenschaften e. V. in München.

Редакційна колегія:

Вільям Е. Гаркінз Олекса Горбач Яків Гурський

Collegium redactorum:

William E. Harkins Olexa Horbatsch Jacob P. Hursky

БІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦЬ ПРОФ. Д-РА ЮРІЯ ШЕВЕЛЬОВА (1934—1968)

склав *Яків Гурський*

Ця бібліографія охоплює всі праці проф. Шевельова, що виходили окремими книжками та друкувалися в періодичних виданнях журнального типу в роках 1934—1968. З листа проф. Шевельова до мене з 6 жовтня 1967 р. довідуємося, що його «перша стаття була в журналі „Радянський театр“ 1928 чи 1929 р.», але ані ця стаття, ані інші публікації до 1934 року не були приступні під час укладання цієї бібліографії. Не пощастило розшукати й багатьох газетних статтів, а особливо тих, що друкувалися в харківських «Вістях» і «Новій Україні», берлінському «Українському віснику», празькій «Українській дійсності» та стокгольмських „Dagens Nyheter“.

Бібліографічні позиції подаються в хронологічному порядку їх появи в друку. В межах кожного року подаються спочатку книжки, потім статті, потім рецензії (праці іншими мовами після українських, газетні статті після журнальних).

Одна зірочка (*) перед бібліографічною позицією означає, що праця підписана: *Ю. Ш.*, *Юр. Ш.*, *Юр. Шер.*, *Ю. Шерех*, *Юрій Шерех*, *Jury Scherech*, *Jury Šerech*, *Yury Cherekh*, *Yи. Sherekh*, *Yиry Sherekh* або *Yиry Šerech*.

Дві зірочки (**) перед бібліографічною позицією означають, що праця підписана: *Гр. Ш.*, *Г. Шевчук*, *Гр. Шевчук* або *Григорій Шевчук*.

І. КНИЖКИ, СТАТТІ І РЕЦЕНЗІЇ НАУКОВОГО І ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОГО ХАРАКТЕРУ

1934

1. [разом з Н. Кагановичем] *Грамматика української мови, ч. I. Морфологія*, Харків, 1934.
2. [разом з Н. Кагановичем] *Грамматика української мови, ч. II. Синтакса*, Харків, 1934.

LENZEN-IN- КОНСТАНТИНА ПОРФІРОРОДНОГО

Омелян Прицак

1. 1. У своєму творі „De administrado imperio“, писаному поміж 948—952 pp., Константин Порфірородний¹ згадує двічі слов'янське плем'я, піддане Русі, на ім'я Λενζενιν-/Λενζανιν- (§ 9, рядок 10; § 37, рядок 44).

1. 2. В основному досі було зроблено дві спроби дешифрувати слов'янську форму цієї назви. Перша це ідентифікація Н. П. Барсова (1873) в його відомій історичній географії Початкового літопису, а саме з волинськими *лучанами; її прийняв м. ін. Михайло Грушевський³.

[Коректурна примітка.

Редакція збірника ласкаво звернула мою увагу на статтю покійного Т. Лера-Сплавінського: „Łędzice-Łędzanie-Lachowie, *Opuscula Casimiro Tymiński septuagenario dedicata*“, Poznań 1959, с. 195—209. Після прочитання її як теж цитованих там праць Г. Ловмянського та К. Тименецького, я надалі остаюся при своїх основних поглядах. Зрештою, мені було приємно ствердити, що як Тименецький так і Лер-Сплавінський приймають, що назва *Lendizi* (**Łędzice*), засвідчена у т. зв. Географа Баварського із пол. 9-го ст., є паралельною назвою для великопольського племені, що само звало себе полянами. Отже ми маємо тут ідентичну ситуацію, як із дніпровськими полянами-ляхами].

1 Твір Константина я цитую за новим виданням угорського візантолога Gyula Moravcsik-a: *Constantine Porphyrogenitus, De administrando imperio*. Greek text edited by Gy. Moravcsik... English translation by J. H. Jenkins..., Budapest 1949.

Як 2-ий том цього видання вийшов збірний коментар: *Constantine Porphyrogenitus, De administrando imperio*, vol. II. Commentary by F. Dvornik, R. J. H. Jenkins, V. Lewis, Gy. Moravcsik, D. Obolensky, S. Runciman edited by R. J. H. Jenkins, University of London 1962.

2 Барсов Н. П., *Очерки русской исторической географии, География начальной летописи*, Варшава 1873, с. XXXIX, прим. 114.

3 Грушевський М., *Історія України-Руси*, т. I, 3-є вид., Київ 1913, с. 201—04, 236; пор. його ж *Виймки з жерел до історії України-Руси, До половини XI віка*, Львів 1895, с. 63 (примітка), 67.

1925 р. російський лінгвіст Г. Ільїнський запропонував іншу розв'язку. Він вивів цю назву від спільнослов'янського кореня *lęd- «необроблена, цілинна земля» з двома спільнослов'янськими суфіксами: /jan/ (значення приналежності) та /in/ (nomen unitatis), отже *lęd-jan-in-, що на староруському ґрунті мусіло дати *lędžanin-/lęžanin-, значить модель Константинового Левґе(а)вн-⁴

Як відомо, форма *lędjan-(in-) [краще *lęd-jән-in, від *lędo «мешканець цілинної землі»,⁵ О. П.] лежить в основі імени, що ним сусіди називають поляків: староруського *lęch- = лях-, угорського *lend'en (lengyen \geq lengyel), литовського lėnkas тощо.

Розв'язка, запропонована Ільїнським, тепер в науці загально прийнята.

1. 3. Тоді як питання філологічної ідентифікації імени Левґе(а)вн- можна уважати розв'язаним, то досі історикам не вдалося належно зльокалізувати отих *lędjan -ів.

На думку Ільїнського, дані § 9 (рядки 9—10) „De administrando” вказують, що Левґе(а)вн- були сусідами кривичів; вони мусіли жити недалеко від Дніпра, щоб мати змогу доставляти Русі тією рікою свої однодеревні човни. Отже тут маємо до діла з радимицями, яких ляхське походження засвідчене в «Повісті временних літ» (= ПВЛ).

Н. P a s z k i e w i c z іде ще далі. На його думку, Левґавн- = ляхи ПВЛ — це загальне означення понадплеменного союзу, що організував державу т. зв. П'ястів, яка м. ін. володіла теж польськими полянами. В 9 в. під впливом натиску Великоморавської держави частина ляхів перейшла на схід: це й була мандрівка радимичів/в'ятичів, що під ними слід розуміти саме Левґе(а)вн- ів Константина⁶.

Д. О б о л е н с ь к и й, зреферовуючи наявні погляди, в своєму коментарі до даного параграфу Константинового твору відкидає ідентифікації Ільїнського й Пашкевіча. На його думку, дані § 37 (рядки 42—44) того ж твору вказують на те, що Левґе(а)вн- жили на півдні Русі, на захід від Дніпра, в сусідстві печенігів; значить, вони мусіли жити на захід від деревлян, уздовж горішньої Прип'яті й горішнього Бугу, на кордонах Русі й Польщі⁷.

⁴ Ильинский Г., Кто были «Лензаниной» Константина Багрянородного? *Slavia*, IV, 2, 1925, с. 314—19.

⁵ Пор. Vasmer M., *Russisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg 1955, т. II, с. 84.

⁶ P a s z k i e w i c z Н., *The Origin of Russia*, London 1954, p. 366, 375.

⁷ Коментар до „De administrando imperio”, с. 35.

До подібних висновків дійшов теж польський арабіст-історик Т. Л е в і с к і. На його думку, існували два польські племена з назвами, що походили від кореня *lęd-: Lendizi т. зв. Географа Баварського (= Lędzice в Великопольщі) та Λενζα(ε)μν- Константина. Це друге плем'я жило в Червенських городах і в Перемишлі⁸.

1. 4. Алеж північно-західня границя степової смуги, що її займали в 10 в. печеніги, ніколи не доходила ні до місць поселення радимичів та в'ятичів ні до Червенських городів та Перемишля.

2. 1. Існування західньослов'янської понадплемінної назви ляхів, як це приймає Пашкевіч, — сумнівне. Назва лях- (або інша похідна форма від *lędĕn-) ніколи не була засвідчена в джерелах як самоозначення для пізніших поляків. Маємо тут радше своєрідну дихотомію: плем'я чи племінний союз називає себе ім'ям *поляни* «степовики», а їхні сусіди звать їх одним з-поміж варіантів назви, джерелом якої є *lędĕn-, тобто «мешканці цілинних земель». Очевидно, оці дві назви для одного племені відображають два аспекти стосунку даного племені до *поля*: 1. як степу, 2. як цілини.

2. 2. Київ Ярослава (1037) мав три головні ворота: західні, що звалися Жидівські — від дільниці Жиди, крізь яку проходив шлях на Білгород, а звідти на захід⁹.

Середні ворота — це відомі Золоті.

Треті ворота, що вели через Угорське й Печерськ у степ, звалися Лядськими; тудою звичайно намагалися прорватися половці, щоб здобути Київ¹⁰.

Чому ці ворота звалися Лядськими?

Очевидно, не тому, що крізь них проходив шлях у Польщу: Польща ж не лежала на південний схід від Києва. Також немає в джерелах жодного натяку на існування польської дільниці біля Лядських воріт в 11—12 вв.

Під 6539/1031 р. ПВЛ подає, що Ярослав та Мстислав Володимировичі, повоювавши Лядську землю [Польщу], привели багато

⁸ Lewicki T., *Litzike Konstantyna Porfirogenety i Biali Serbowie w północnej Polsce*, Roczniki historyczne, 22, 1956, с. 16, прим. 49.

⁹ Пор. напр. Грушевський М., *Історія України-Руси*, т. 2, Львів 1905, с. 268.

¹⁰ Див. напр. відомий напад Боняка з 1096 р., дуже плястично змальований у ПВЛ; ПВЛ цитую за виданням Д. С. Ліхачова, Москва-Ленінград 1950; тут т. 1, с. 152.

При тій нагоді пригадаю, що монгольський хан Бату теж наступав на Київ від Лядських воріт: «Постави же Баты пороки городу, подъяль вратъ Лядскихъ, ту бо бѣаху пришли дебри...», *Летопись по ипатскому списку*, СПб. 1871, с. 522.

ляхів як добичу й поділилися ними: «Ярославъ посади своя [ляхи] по Ръси, и суть до сего дня»¹¹.

Як відомо, проблема *limes*-у зі степом була життєвою справою для володарів Києва, почавши від половини 10 в.

Вже Володимир «поча нарубати мужъ лучшиѣ от словень, и от кривичъ, и от чюди, и от вятичъ» (ПВЛ, під р. 6496/988) і заселювати ними границю з печенігами¹².

Пізніше, в 11—12 вв. маємо засвідчену систему оборони *limes*-у «козацького» типу: це тюркська воєнна колонізація т. зв. чорних клобуків.

Але, на нашу думку, одноразове поселення групи полонених ляхів на Пороссі не могло послужити причиною тому, щоб назвати одні з-поміж трьох основних воріт Києва за їх ім'ям, тобто Лядськими воротами.

2. 21. Археолог В. П. Петров пише: «Місто Ярослава (1037 р.) з Софією й Золотими воротами було збудоване на широкій площі відкритого плято, де перед цим було лише саме головне поле й не було поселень»¹³.

Очевидно, Лядські ворота набули свою назву від того, що вели крізь *ляда* «цілини» у степ.

2. 3. Ще 1907, а опісля 1924 р. В. Пархоменко доказував зв'язок полян зі степом та з Лівобережжям; вони, на його думку, прийшли на Правобережжя з хазарської території (Приозівщини)¹⁴.

1947 р. Б. А. Рыбаков звернув увагу на протиріччя поміж малою територією полян та їхнім великим історичним значенням, і водночас на велику територію сіверян та їхнє невелике історичне значення. Переглянувши заново історичні й археологічні дані, він рішив, що слід по-новому розділити території, приписувані названим племенним групам. Основні города Київської держави Чернігів, Любеч, Переяслав слід виділити з сіверянської території та включити їх до полянської¹⁵.

¹¹ ПВЛ, т. 1, с. 101.

¹² ПВЛ, т. 1, с. 83.

¹³ Петров В. П., *Про першопочатки Києва*, Український історичний журнал, т. 6, в. 3, 1962, с. 18.

¹⁴ Пархоменко В., *У истоков русской государственности (VIII—XI вв.)*, Ленинград 1924; зокрема с. 49—62 (про південно-східне походження полян).

¹⁵ Рыбаков Б. А., *Поляне и северяне*, Советская этнография, 1947, в. 6—7, с. 81—101.

Висновки Рибаківа підтвердила студія А. Н. Насонова про зміст терміну «Руська земля» в 10—13 в.¹⁶ та археологічна монографія І. П. Русанової про кургани полян в 10—12 вв.¹⁷

Тепер не може бути більше сумніву, що при етимологізуванні назви *поляни* слід пов'язувати її із степом обабіч Дніпра, як це зрештою і зробив редактор ПВЛ під р. 6406/898: «Полями же прозвани быши, зане в поли сѣдяху» (т. I, с. 23).

Ми бачили повище, що *поле* «степ» і *лядо* «цілинна земля» тісно поміж собою пов'язані теж в ономастиці.

Тому приходимо до висновку, що як у Польщі так і в Русі існувала подвійна назва для тієї самої племінної групи: її члени називали себе самих полянами, а їхні сусіди окреслювали їх як **lędǫn-* та похідними назвами від того імени.

І аж як 981 р. племена Руської держави і племена Польської держави зустрілися вперше як два політичні організми, а в кожному з-поміж них випадково керівна роля опинилася в руках саме племінної групи з назвою *поляни*, прийшло до зрізничкування: *лях*, назва похідна від **lędǫn-* задомашнилася на Русі в стосунку до польських полян.¹⁸ Це сталося ще й тим більше, що на Русі назва *поляни* була замінена назвою *Русь* після злиття північних кондотьєрів з місцевим слов'янським населенням.

Але десь у 944 р., коли збирано інформації, що їх учений імператор 4 роки згодом використав для своєї літературної праці, східноєвропейські (київські) поляни все ще звалися у своїх сусідів **lędǫn-* і таким чином це окреслення для київських полян попало в „*De administrando imperio*”.

3. 1. Зчерги провірмо, чи наша інтерпретація проблем, пов'язаних з назвою *Λεντζε(α)νν-*, підходить до контексту.

Як згадано, назва *Λεντζε(α)νν-* появляється двічі в тексті „*De administrando imperio*”: в розділах 9 та 37.

3. 2. Розділ 9 має наголовок: «Про Русь (Ρῶς), як вони ідуть однодеревними човнами з Русі (ἀπό Ῥωσίας) до Константинополя».

Дотичний текст звучить в українському перекладі так: «Однодеревні човни, що приходять до Константинополя з зовнішньої Русі (ἀπό τῆς ἔξω Ῥωσίας), є з:

¹⁶ Насонов А. Н., «Русская земля» и образование территории древнерусского государства, Москва 1951; головно с. 5—68.

¹⁷ Русанова И. П., *Курганы полян X—XII вв.*, Археология СССР, Свод археологических источников, выпуск Е 1—24, Москва 1966.

¹⁸ Тільки в Галицько-волинському літописі під 6416/1208 р. маємо вжиті оба терміни *ляги* та *поляни* в стосунку до поляків: «а отъ Лестка из Судиславъ Бернатовичъ со многими поляны», *Летопись по ипатскому списку*, СПб. 1871, с. 485.

- [1] Новгороду, де має престіл Святослав, син Ігоря, архонта Русі;
- [2] замку [города] Смоленська,
- [3] Любеча,
- [4] Чернігова,
- [5] Вишгороду.

Всі вони їдуть вниз рікою Дніпром і збираються до замку [города] Києва, званого теж Самбатас.

Їхні [русів] підвладні слов'яни, звані кривичами, Λενζανν-ами, та решта слов'ян вирубують під час зими в горах дерево на човни і, обробивши його, коли надходить весна й тане лід, спускають його у близькі стоячі води (εις τὰς... λίμνας). Тому що ті стоячі води пливають у ріку Дніпро, вони їдуть тією рікою й приходять до Києва; витягши човни, вони виставляють їх і продають Русі...»¹⁹

Як бачимо, Константин описує реалії Дніпрового шляху. Очевидно, його джерело (мабуть, візантійські посланці, що прибули 944 р. до Києва заключити договір з Ігорем, як здогадується Д. О б о л е н с ь к и й²⁰), займається тільки справами, пов'язаними з названим шляхом. Їх не цікавило — і це не було їхнім завданням — представляти проблеми етнографії Східньої й Центральної Європи.

Константин, чи його джерело, називає поіменно всього два слов'янські племена. Наперед можна б очікувати, що тут будуть названі *перше й останнє* плем'я на Дніпровому шляху; перше — це кривичі (Дніпро впливає з їхньої території), а останнє — очевидно, поляни, що на їх території лежав Київ.

І справді в Константина маємо кривичів та Λενζα(ε)νν- = полян.

Ні радимичі/вятичі, ні тим більше здогадні ляхи Червенських городів і Перемишля, що жили в доріччі Висли, а не Дніпра, не можуть претендувати на Λενζα(ε)νν- Константина.

3. 3. Розділ 37 займається «народом печенігів». Константин подає там м. ін. адміністративний поділ їх держави. Вона складалася з 8 провінцій (τὸ θέμα): по 4 на Правобережжі та Лівобережжі Дніпра.

Щодо правобережних провінцій,²¹ то перша з-поміж них (Γιαζιχολο) мала спільний кордон з Дунайською Болгарією, очевидно, в дельті Дунаю. Друга «тема» Гула була сусідом Угорщини (Τουρκία), що біля 907 р. перейняла від Великоморавської держави доріччя Серету й Пруту та володіла цими землями до катастрофи над річкою Лех у 955 р.

¹⁹ Видання Моравчіка, с. 56, 58. — Назви, що з певністю ідентифіковані, подаю в їх українськомовному звучанні.

²⁰ Коментар до „De administrando imperio”, с. 28, до 9/4.

²¹ Видання Моравчіка, с. 168. — Тому що печенізькі назви ще не ідентифіковані задовільно, я залишаю їхнє візантійське звучання.

Це був, очевидно, західній кордон печенігів.

Третя правобережна провінція Хараѳоη була сусідом Русі. За Константином (§ 42, 60), Русь жила над «горішнім» Дніпром (*εις δε τα υψηλότερα του Δανάριου ποταμου*). — очевидно, від Смоленська по один день подорожі від Дніпрових порогів (§ 37, 47; пор. § 9, 65—71). [Як річкові номади русь була зв'язана не з територією, але з рікою!]

Отже Дніпро був східньою границею правобережних печенігів: тут провінція Хараѳоη межувала з Руссю.

Далі текст подає таке: «Провінція 'Γαβδιετци сусідує з землями, підвладними землі Руській, [себто землями] уличів, деревлян, Λενζενιν- та решти слов'ян . . .»

3. 3 1. Згідно з даними т. зв. Початкового літопису, що зберігся в «Новгородському I літописі молодшої редакції»²², в половині 9 в. уличі жили смугою аж по море, а яка охоплювала територію поміж Дністром та Богом; вони туди перейшли з південного правобережжя Дніпра²³ (мабуть, під натиском угрів, а опісля печенігів).

Їхніми безпосередніми сусідами в половині 10 в., за даними того ж самого джерела, були деревляни. Уличі й деревляни постійно згадуються разом.

У зв'язку з історією Аскольда й Дира літопис подає:

«И бѣста княжаща в Киевѣ, и владѣюща полями; и бѣша ратнии съ древляны и съ уличи».²⁴

«Игорь же сѣдяще в Киевѣ княжа, воюя на деревяны и на уличѣ»²⁵

Воевода Ігорів Свенельд отримав як ленно данину від деревлян та уличів²⁶.

Територія деревлян стикалася з територією уличів у доріччі горішнього Богу, звідки випливають деревлянські річки Тетерів і Случ.

3. 3 2. Із сказаного ясно, що уличі й деревляни межували з печенізькою провінцією 'Γαβδιετци від заходу так, як Русь на Дніпрі межувала з провінцією Хараѳоη на сході.

Одинока границя, що її ще треба було б подати, була північна межа провінції 'Γαβδιετци.

²² Цитую за виданням Насонов А. Н., *Новгородская летопись старшего и младшего изводов*, Москва—Ленинград 1950.

²³ Новгород. I літ., с. 109; пор. ПВЛ, т. 1, с. 14.

²⁴ Новгород. I літ., с. 106.

²⁵ Новгород. I літ., с. 109.

²⁶ Новгород. I літ., с. 109, 110.

Географічна карта переконує нас, що слов'янським плем'ям, яке могло межувати на півдні з правобережними печенігами (бувши їх північним кордоном), могли бути тільки поляни. І справді, Константин (а чи його джерело) має тут знову $\Lambda\epsilon\nu\zeta\epsilon\nu\nu-$.

Зайво було б тут доводити, що печеніги не могли межувати з радимичами/в'ятичами або з ляхами Червеньських городів і Перемишля.

3. 4. Наприкінці 9-го розділу Константин подає ще одну вістку, важливу для нашої теми:

«Як настає місяць листопад, їхні [русів] архонти враз із усією Руссю покидають Київ і йдуть на полюддя, себто на обхід до слов'ян: до деревлян, дреговичів, кривичів, сіверян та решти слов'ян. Прогодувавшись там цілу зиму, вони в місяці квітні, як розтане лід на річці Дніпрі, повертаються до Києва . . .»²⁷

Чому тут названо імена тільки чотирьох племен і чому власне *тих*, а не інших, напр. $\Lambda\epsilon\nu\zeta\epsilon\nu\nu-$?

Як нанести на карту імена даних чотирьох племен — у черговості, як це їх перелічує Константин, — то вийде такий образ (подаю тут схему):

3. кривичі
2. дреговичі
4. сіверяни
1. деревляни

Завданням Константина (чи то його джерела) було подати обсяг слов'янських племен, куди Русь ходила на полюддя.

Як це видно з повищої схеми, Константин вив'язався з того завдання якнайкраще. Тут називати $\Lambda\epsilon\nu\zeta\epsilon\nu\nu-$ /полянів було б уповні зайвим так, як це було необхідним назвати їх, подаючи границі Дніпрового шляху:

кривичі
|
 $\Lambda\epsilon\nu\zeta\epsilon\nu\nu-$ = поляни

4. В попередніх розділах ми показали, що як інтерпретувати джерело так, яким воно є, без жодних змін та штучних гіпотез, то одиноким можливим відповідником загадкового $\Lambda\epsilon\nu\zeta\alpha(\epsilon)\nu\nu-$ є київські поляни.

Якщо ж справа така проста, — питає читач, — то чому досі жоден дослідник не запропонував цієї розв'язки? Усі прості речі найтяжчі, щоб помітити їх існування.

Історики (українські, російські, польські) були досі вповні в полоні концепції автора «Повісти временних літ» про те, що поляни й Русь це одне. Літописець початку 12. в. з витривалістю

²⁷ Видання Моравчіка, с. 62.

новітнього політичного пропагандиста при кожній нагоді повторював оцю концепцію про поляно-руську одність («поляне, яже нынѣ зовомае русь»²⁸). Очевидно, в його часи («нынѣ») полян як племені вже не було: християнство остаточно зрівняло русів та їхніх слов'янських підданих.

Але в часах Константина Русь і поляни ще цілком ясно розрізнялися.

В ПВЛ під 6452/944 р. (як було повище сказано, 4 роки пізніше Константин почав працювати над своїм твором „De administrando imperio”) стоїть ясно сказане: «Игорь же совкупивъ вои многи, варяги, русь, и поляны, словѣни, и кривичи, и тѣверьцѣ, и печенѣги наа, и тали у нихъ поя, поиде на греки въ лодьях и на конихъ . . .»²⁹

Нам здається, що модерному історикові України й Східньої Європи слід врешті визволитися від сугестій автора ПВЛ і не ідентифікувати Русі з полянами для половини 10 в., але водночас із тим — розпроцатися з концепцією слов'янського (полянського) походження Русі.

Harvard University

²⁸ ПВЛ, т. 1, с. 21; пор. ще с. 23.

²⁹ ПВЛ, т. 1, с. 33–34.

ЗМІСТ — INHALT — CONTENTS — TABLE DES MATIÈRES

До 60-річчя проф. д-ра Юрія Шевельова	5—6
Бібліографія праць проф. д-ра Юрія Шевельова (1934—1968)	7—35
John E. Allen III: Fluidity in the Russian Verb	37—44
Constantine Bida: A Quest for the Dramatic: Ukrainian Authors Turn to Shakespeare	45—53
† Charles E. Bidwell]: A Classification of the Bulgarian Noun	54—62
Jurij Bojko: Zum Kern der Gogolschen Problematik	63—90
Ivan Burkin: Metonymy in the Poetry of Pasternak	91—103
Gerald Cohen: Две возможные кальки в западнославян- ских языках	104—106
Étienne Descaux: L'essentiel de la transliteration	107—113
James Ferrell: Morphological Interference in Russian Aspect Derivation	114—121
John Fizer: Some Correlations in the Aesthetics of A. A. Potebnja and Benedetto Croce	122—128
William E. Harkins: Jurij Oleša's Drama <i>Zagovor čuvstv</i>	129—135
Олекса Горбач: Про слобожанських слінців («невлів») Assya Humesky: Some Observations on the Neologisms of Igor' Severjanin and Majakovskij	136—148
Яків Гурський: До питання наголосу в українських па- тронімічних прізвищах	149—158
Наталія Іщук-Пазуняк: З проблем вокатива в україн- ській мові	159—170
Володимир Янів: Українська родина в творчості Василя Симоненка	171—183
Wasył Jaszczun: Vowel/Zero Alternations in the Nominal System of Contemporary Standard Ukrainian	184—213
Valentin Kiparsky: Zur Betonung der russischen Verben auf <i>-it</i> Valentina Kompaniec Barsom: Vasył Stefanyuk: A Study of His Artistic Method	214—223
Пантелеймон Ковалів: Проблема слов'янського консонан- тизму	224—230
Rado L. Lencsek: Kopitar's Slavic Version of the Greek Dialects Theme	231—237
Jacques Lévisier: Slave <i>obolj</i> 'allée couverte, galerie' et 'puits, citerne'	238—243
Ephraim M. Levin: Substantival Gender Variances in Serbo- croatian and Russian	244—256
Jerry L. Liston: Onomatopoeic and "Verbal" Interjections in Russian	257—260
	261—276
	277—284

George S. N. L u c k y j: Gogoľ's Ukrainian Interests: A Reappraisal	285—296
Arnold M c M i l l i n: The Semantic Fields 'Loving', 'Liking', 'Friendship' in Nineteenth Century Literary White Russian	297—308
Thomas F. M a g n e r: Kajkavian Koine	309—316
Robert M a t h i e s e n: A Note on <i>O pismenexъ ѣрноризьса Храбра</i>	317—320
Hanna N a k o n e t s c h n a: Aus der Wortgeographie der ukrainischen Umgangssprache: Die Bezeichnungen für den '(Stiefel)Absatz'	321—328
Петро О д а р ч е н к о: Епістолярна спадщина Лесі Україн- ки	329—342
Марія О в ч а р е н к о: Символіка Осьмаччиного Старшого боярина	343—350
Омелья П р і ц а к: LENZEN-IN- Константина Порфірород- ного	351—359
Ярослав Б. Р у д н и ц ь к и й: До передісторії православ'ян- ського визвуку: іе. -os → слов. -o, іе. -us → слов. -ъ	360—365
Гойко Р у ж и ч и ћ: Датуми Немањина боловања у његову <i>Житију</i> од Св. Саве	366—369
Michael S a m i l o v: <i>k, ğ</i> in Old Serbian	370—374
William R. S c h m a l s t i e g: The Slavic First Person Singular	375—376
Lionel R. S i m a r d: Evgenij Švarc — Dramatist, Satirist, Wizard	377—382
Robert H. S t a c y: The Poetry of Vjačeslav Ivanov: Some Cri- tical Comments	383—390
Ян С т а н к е в и ч: Аканье — балцкая рыса ў мове вяліка- літоўскай	391—421
Микола С т е п а н е н к о: «Витончений — і, звичайно, забу- тий — літературний критик» (До 140-річчя з дня наро- дження Н. Н. Страхова)	422—430
Віктор С в о б о д а: Дещо з особливостей білоруської діе- слівної лексики та її зв'язків з українською	431—437
Іраїда Т а р н а в е ц ь к а: З історії східньослов'янського осо- бового назовництва	438—444
Boris O. U n b e g a u n: Ukrainian and Russian Surnames in - <i>ушун</i> , - <i>ixin</i> and - <i>išin</i>	445—447
André V a i l l a n t: Slave <i>užina</i> 'déjeuner'	448—449
Jacques V e y r e n c: Pour la reduction de la correlation de mouil- lure en russe	450—458
Joseph W a l l f i e l d: Vieux-slavon <i>rana</i> 'plaie' et latin <i>rāna</i> 'gre- nouille'	459—462
Wiktór W e i n t r a u b: Kochanowski versus Desportes: A Sixteenth Century French-Polish Poetic Duel	463—473
Paul W e x l e r: Some Observations of Structure in Language Contact	474—482
Gerta H. W o r t h: The Neglected Lexicon of the Novgorod <i>Slu- žebnye Minci</i>	483—491
Maria Z a g ó r s k a B r o o k s: Displacement and Location in Polish	492—495
Олег З у е в с ь к и й: Елементи біографічної концепції у Франкових перекладах сонетів Шекспіра	496—504